

OPRAVNÉ PROSTŘEDKY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

TŘÍDĚNÍ OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ:

1/ ŘÁDNÉ x MIMOŘÁDNÉ (zda napadají rozhodnutí nepravomocné x pravomocné)

- řádne – proti nepravomocným rozhodnutím
- mimořádné – proti pravomocným rozhodnutím

2/ REVIZNÍ PRINCIP x PRINCIP VÁZANOSTI OPRAVNÝM PROSTŘEDKEM

- revizní princip – orgán rozhodující o opravném prostředku není vázán jeho obsahem co do napadených výroků a vytčených vad; jeho povinností je přezkoumat celé rozhodnutí z pohledu všech do úvahy přicházejících vad:
 - a) omezený – pouze obledně stěžovatele
 - b) úplný – i obledně všech spoluobviněných či dalších dotčených osob a výroků jich se týkajících (viz beneficium cohaesionis)
- vázanost opravným prostředkem co do napadených výroků a vytčených vad:
 - a) absolutní – obnova řízení (není vůbec možno překročit podaný návrh)
 - b) relativní – odvolání, SPZ a dovolání (ve stanovených případech lze překročit např. rozsah vytčených vad téhož napadeného výroku, pokud jiné vady mohly mít vliv na správnost výroku; je-li podán opravný prostředek důvodně jen proti výroku o vině, návazně je přezkoumáván i výrok o trestu a další výroky mající ve výroku o vině svůj podklad – např. výrok o náhradě škody a o ochranném opatření)

3/ APELAČNÍ PRINCIP x KASAČNÍ PRINCIP

- apelační princip – orgán rozhodující o opravném prostředku se primárně zaměří na potvrzení či změnu napadeného rozhodnutí; sekundárně na jeho zrušení a vrácení věci:
 - a) úplný – opravný prostředek lze z pohledu jeho obsahu doplnit o tzv. nova (skutečnosti, jež nebyly původně předmětem dokazování)
 - b) neúplný – nelze doplnit
- kasační princip – primární je zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci

4/ DEVOLUTIVNÍ ÚČINEK:

- ano – o opravném prostředku rozhoduje jiný orgán nežli ten, který jej vydal
- ne – rozhoduje orgán, který jej vydal (v modifikované podobě např. formou tzv. autoremedury)

5/ SUSPENZIVNÍ ÚČINEK:

- ano – podání opravného prostředku odkládá právní moc a vykonatelnost
- ne – neodkládá

A/ ŘÁDNÉ

1. ODPOR

- napadené rozhodnutí – **trestní příkaz (TP) soudu**
- osoby oprávněné:
 - **obviněný,**
 - **osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání,**
 - **státní zástupce**
- lhůta: **8 kal. dní od doručení TP**
- místo: **u soudu**, který TP vydal
- neformální podání, u něhož není nutné trvat na obsahových náležitostech
- **není ani suspenzivní ani devolutivní účinek**
- **podáním včasného odporu osobou oprávněnou se TP ruší přímo ze zákona**
- **při pozdějším rozhodování neplatí zákaz reformationis in peius** (*zákaz změny ke horšímu*)

2. STÍŽNOST

- napadené rozhodnutí – **usnesení** (*vždy prvostupňové*) **policejního orgánu, státního zástupce i soudu**
- osoby oprávněné:
 - **osoba určená speciálním ustanovením tr.ř.**
 - **osoba, které se usnesení přímo dotýká**
 - **osoba, která k usnesení dala podnět svým návrhem, k němuž ji zákon opravňuje** (*nikoliv však probační úředník*)
 - **státní zástupce** (*proti usnesení soudu*)
 - **osoby, které by mohly podat odvolání ve prospěch obviněného** (*proti usnesení o vazbě, o ochranném léčení a o zabezpečovací detenci*)
- lhůta: **3 kal. dny** od oznámení
- místo: u **orgánu**, proti jehož usnesení stížnost směřuje
- účinek:
 - a) **suspenzivní** – jen tam, kde to tr.ř. výslovně stanoví (*pakliže nestanoví, jde o usnesení tzv. předběžně vykonatelné, tedy vykonatelné před nabytím právní moci*)
 - b) **devolutivní** – zpravidla ano (*pak rozhodují zásadně přímo nadřízené orgány, případně orgány nadané jinou formou dozoru – např. státní zástupce ohledně stížnosti proti usnesení policejního orgánu, nebo v konečné fázi soud i o stížnosti proti usnesení policejního orgánu či státního zástupce*) × výjimka § 146 odst. 1 tr.ř. (*tzv. autoremedura – v rámci ní lze podané stížnosti pouze vyhovět, nedotkne-li se změna práv jiné strany tr. řízení nežli stěžovatele – typicky v případě usnesení o uložení pořádkové pokuty*)
- vady: **skutkové, právní i procesní**
- **principy:**
 - a) **revizní úplný** – a to i po uplatnění *tzv. novot* – nadřízený orgán rozhodne takto:
 - **zamítne stížnost** – není-li přípustná, byla podána opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která se jí účinně vzdala či ji podala znovu, ač ji předtím účinně vzala zpět nebo není-li důvodná
 - **zruší napadené usnesení + rozhodne sám**
 - **zruší napadené usnesení + uloží orgánu 1. st., aby o věci znovu jednal a rozhodl**
 - b) **vázanost právním názorem a výčtem úkonů k novému či opětovnému provedení nadřízeným orgánem**
 - c) **zákaz reformationis in peius**
 - d) **beneficium cohaesionis** (*dobrodiní záležející v souvislosti – prospívá-li důvod i dalšími spoluobviněnému, jenž opravný prostředek nepodal, rozhodne se i v jeho prospěch, proto se jedná o úplný revizní princip*)

3. ODVOLÁNÍ

- napadené rozhodnutí – **rozsudek soudu**
- osoby oprávněné:
 - **státní zástupce** (pro nesprávnost kteréhokoli výroku s tím, že je povinen uvést, zda je podává ve prospěch či neprospěch obžalovaného – viz zákaz reformationis in peius)
 - **obžalovaný** (pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká, nejde-li o výrok o vině v rozsahu, v jakém soud přijal jeho prohlášení viny; proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl)
 - **zúčastněná osoba** (pro nesprávnost výroku o zabrání věci nebo zabrání části majetku)
 - **poškozený** (který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obhacení, pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obhacení; proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, může takový poškozený podat odvolání pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obhacení, ledaže v dohodě o vině a trestu souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného obhacení a tato dohoda byla soudem schválena v podobě, s níž souhlasil)
 - **tzv. osoby blízké obžalovanému** (tj. příbuzní v pokolení přímém, sourozenci, osvojiteli, osvojenec, manžel, partner a druž, a to pouze ve prospěch)
- lhůta: **8 kal. dní** od doručení
- místo: u **soudu**, vůči jehož rozsudku je podáváno
- účinek:
 - a) **suspensivní** – vždy
 - b) **devolutivní** – vždy (rozhoduje instancně nadřízený soud – tzv. funkční příslušnost)
- vady: **skutkové, právní i procesní**
- **principy:**
 - a) **apelační s prvky kasačního** – (neuplatní se revizní princip, nýbrž zásadně princip vázanosti oprávněným prostředkem co do rozsahu napadených výroků a vytčených vad) a to i po uplatnění tzv. novot, avšak zásadně v rámci napadených výroků a vytčených vad – nadřízený orgán rozhodne takto:
 - **zamítne odvolání** – podáno opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která se ho účinně vzdala či je podala znovu, ač je předtím účinně vzala zpět nebo není-li důvodné
 - **odmítne odvolání** – nesplňuje-li formální a/nebo obsahové náležitosti ani po poučení o jejich nedostacích
 - **zruší napadený rozsudek bez dalšího**
 - **zruší napadený rozsudek + rozhodne sám**
 - **zruší napadený rozsudek + věc vrátí soudu prvního stupně či státnímu zástupci**
 - **zruší napadený rozsudek + učiní jiná rozhodnutí** (např. předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti, postoupení věci, zastavení tr. stíhání, tzv. odklony v tr. řízení – tj. podmíněné zastavení tr. stíhání či schválení narovnání, přerušení tr. stíhání)
 - b) **vázanost právním názorem a výčtem úkonů k novému či opětovnému provedení nadřízeným orgánem**
 - c) **zákaz reformationis in peius**
 - d) **beneficium cohaesionis**

B/ MIMORÁDNÉ

1. OBNOVA ŘÍZENÍ

- napadené rozhodnutí – **rozsudek, TP i usnesení státního zástupce či soudu** (vyjmenovaná – tj. zastavení tr. stíhání, odklony, postoupení věci, a to i státního zástupce)
- osoby oprávněné:
 - **státní zástupce** (ve prospěch i neprospěch)
 - **obviněný**
 - **tzv. osoby blízké obžalovanému** (tj. příbuzní v pokolení přímém, sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh, a to pouze ve prospěch)

Pozn.: speciální oznamovací povinnost podle § 280 odst. 5 tr.ř. - Dová-li se soud nebo jiný státní orgán o okolnosti, která by mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy, je povinen oznámit ji státnímu zástupci. Jestliže jde o okolnost, která by mohla odůvodnit návrh na povolení obnovy ve prospěch obviněného, je státní zástupce povinen zpravit o ní neprodleně obviněného, anebo není-li to možné, jinou osobu oprávněnou k podání návrhu, pokud takový návrh nepodá sám.

- lhůta:
 - a) ve prospěch obviněného – není stanovena
 - b) v neprospěch obviněného – ustanovení o vyloučení OŘ (zanikla-li trestnost činu, uplynula-li polovina promlčecí doby, abolicie prezidenta republiky, smrt obviněného)
- místo: **soud** (který ve věci rozhodl v prvním stupni, resp. který by jinak rozhodoval, byla-li by podána obžaloba – tj. v případě napadení usnesení státního zástupce např. o zastavení TS x případně krajský soud, navrhne-li to státní zástupce s ohledem na možnou změnu věcné příslušnosti)
- účinek:
 - a) **suspenzivní** – jen rozhodnutím soudu
 - b) **devolutivní** – v modifikované podobě – viz shora
- vady: **skutkové**:
 - a) v případě rozsudku a TP - vyjdou najevo **skutečnosti** nebo **důkazy** soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině, přiznaném nároku poškozeného nebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu
 - b) v případě ostatních rozhodnutí – by bylo možnost na podkladě nových skutečností či důkazů dospět k závěru, že původní rozhodnutí vydáno být nemělo,
 - c) bude-li pravomocným rozsudkem zjištěno, že policejní orgán, státní zástupce nebo soudce v původním řízení porušil svoje povinnosti jednáním zakládajícím **trestný čin**,
 - d) spolupracující obviněný v dalším řízení proti osobám, jimž je kladen za vinu zločin, který se spolupracující obviněný zavázal objasnit, poruší svůj závazek,
 - e) byl-li na základě právního předpisu, který byl zrušen Nálezem ÚS, vydán soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud vykonán, je zrušení takového právního předpisu důvodem pro obnovu řízení (§ 71 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu).
- **principy** (neuplatní se revizní princip, nýbrž princip vázanosti opravným prostředkem co do rozsahu napadených výroků a vyloučených vad):
 - a) **dvě fáze řízení**:
 1. **řízení obnovovací** – posuzuje se splnění podmínky (rozhodnutí – zamítnutí návrhu, např. je-li podán osobou neoprávněnou, není-li obnova přípustná, je-li vyloučena, není-li dán důvod)
 2. **řízení obnovené** – bude-li napadené rozhodnutí (zcela či zčásti) zrušeno a obnova řízení povolena, pokračuje se tam, kde původní řízení skončilo

- b) **zákaz reformationis in peius** – v modifikované podobě pouze ohledně nového trestu, ten nesmí být přísnější nežli původní
- c) **beneficium cohaesionis**

2. STÍŽNOST PRO PORUŠENÍ ZÁKONA

- napadené rozhodnutí – **rozsudek i usnesení státního zástupce či soudu**
- osoby oprávněné: **ministr spravedlnosti** (*ve prospěch x v neprospěch*)
- lhůta: **není stanovena**
- místo: **Nejvyšší soud**
- účinek:
 - a) **suspenzivní** – jen rozhodnutím Nejvyššího soudu
 - b) **devolutivní** – tzv. centralizovaný – pouze Nejvyšší soud
- vady: **skutkové, právní i procesní**
- **principy:**
 - a) **kasační s prvky apelačního** (*neuplatní se revizní princip, výbrž princip vázanosti opravným prostředkem co do rozsahu napadených výroků a vytčených vad*) – **SPZ** se podává i/ ve prospěch obviněného (*tj. pro porušení zákona v jeho neprospěch*) či naopak ii/ v neprospěch obviněného (*tj. pro porušení zákona v jeho prospěch*) – díky tomu lze rozlišit rozhodnutí NS:
 - **zamítne SPZ** (*není-li přípustná, není-li důvodná*)
 - **vysloví porušení zákona (tzv. akademický výrok – byl-li zákon porušen ve prospěch)**
 - **vysloví porušení zákona + napadené rozhodnutí zcela či zčásti zruší** (*byl-li porušen zákon v neprospěch*) + **zpravidla přikáže orgánu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc znovu v potřebném rozsahu projednal a rozhodl**
 - **vysloví porušení zákona + napadené rozhodnutí zcela či zčásti zruší** (*byl-li porušen zákon v neprospěch*) + **rozhodne sám**
 - b) **zákaz reformationis in peius**
 - c) **beneficium cohaesionis**

3. DOVOLÁNÍ

- napadené rozhodnutí – **rozhodnutí soudu ve věci samé (tzv. meritorní), rozhodoval-li jako druhostupňový a zákon to připouští** (*rozsudek, usnesení – zastavení tr. stáhání, postoupení věci, uložených ochranného opatření, odklony, zamítnutí či odmítnutí opravného prostředku*)
- osoby oprávněné:
 - **nejvyšší státní zástupce** (*ve prospěch x v neprospěch*)
 - **Úřad evropského veřejného žalobce** (*ve prospěch x v neprospěch*)
 - **obviněný** (*pouze prostřednictvím obhájce*)
- lhůta: **2 měsíce od doručení rozhodnutí**
- místo: **soud, který rozhodl v prvním stupni**
- účinek:
 - a) **suspenzivní** – jen rozhodnutím Nejvyššího soud
 - b) **devolutivní** – tzv. centralizovaný – pouze Nejvyšší soud
- vady: **skutkové** (*tzv. extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy*), **právní i procesní**

▪ principy:

- a) **kasační s prvky apelačního** (*neuplatní se revizní princip, výbrž princip vázanosti opravným prostředkem co do rozsahu napadených výroků a vytčených vad*) – rozhodnutí NS:
- **odmítne dovolání** (*není-li přípustné, bylo podáno z jiného důvodu – tr.ř. stanoví rigidní dovolací důvody – např. nepřislušný soud, soud náležitě neobsazený, absence nutné obhajoby, porušení ustanovení o přítomnosti obviněného, nepřipustné tr. stíhání, extrémní rozpor mezi důkazy a skutkovými zjištěními, nesprávná právní kvalifikace, nepřipustný či nepřiměřený trest, chybějící výrok atd., opožděné, osobou neoprávněnou, osobou, která je podala znovu, ač je předtím účinně vzala zpět, nesplňuje-li náležitosti obsahu, je zjevně neopodstatněné atd.*)
 - **zamítne dovolání** (*není-li důvodné*)
 - **zruší napadené rozhodnutí či jeho část**
 - **zruší napadené rozhodnutí či jeho část + přikáže soudu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl**
 - **zruší napadené rozhodnutí či jeho část + znovu sám rozhodne**
- b) **zákaz reformationis in peius**
- c) **beneficium cohaesionis**

Doplnění výroku bez nutnosti zrušení napadeného rozhodnutí!!!

Vzdání se a zpětvzetí opravných prostředků!!!

ÚSTAVNÍ STÍŽNOST!!!

UNIJNÍ A MEZINÁRODNÍ PROSTŘEDKY
OCHRANY!!!